

Anne Ollila:

MATKAKERTOMUS: HISTORIAN LÄSNÄOLO LÄNSI-AFRIKKALAISESSA KYLÄSSÄ

Gbeconin kylä sijaitsee Beninissä, Länsi-Afrikan rannikolla. Beninin pystyy helpoimmin paikallistamaan muistelemalla Afrikan tähden karttaa: Benin löytyy Länsi-Afrikan kainalosta, se on osa entistä orjarannikkoa, joka sijaitsee kultarannikon ja norsunluurannikon vieressä. Nimitykset viittaavat Afrikan kolonialistiseen menneisyyteen, jolloin Euroopan siirtomaavallat jakoivat Afrikan etupiireihinsä ja hyödynsivät sen luonnonrikkauksia.

Gbeconiin johtaa kapea hiekkatie, jota pitkin paikalliset mopotaksit päristelevät kuopista ja kivistä piittaamatta. Sadekausina tie muuttuu mutavelliksi, mutta kuumina päivänä aurinko paahtaa nopeasti rapakot kuiviksi. Kun valkoinen vierailija kävelee kylää kohti, hän saa äkkiä peräänsä lapsilauman, joka huutaa vaativasti hänen peräänsä 'jovo, jovo, cadeau'. Valkoinen vieras säästyy

kuitenkin lasten lahjomiselta kunhan jaksaa kärsivällisesti vastata tervehdyksiin ja uteliaisiin kysymyksiin.

Gbecon on rakennettu Atlantin valtameren ja Mono-joen välisille kapealle niemelle. Portugalilaiset rakensivat sen alun perin satamapaikakseen, jolloin Gbecon koki loistansa päivät Dahomeyn kuningaskunnan tärkeimpänä satamakaupunkina. Merivirtojen suunta muuttui myöhemmin oikullisesti, minkä vuoksi osa kylästä ja portugalilaisten rakentamista komeista taloista huuhtoutui mereen. Sen jälkeen satama siirrettiin Beninin suurimpaan kaupunkiin Cotonouhun ja Gbeconin alue näivettyi.

Portugalilaisten rakennustaidosta muistuttavat edelleen monet raunioituneet talot. Niiden katot ovat romahtaneet mutta seinät ovat yhä pysyneet pystyssä.

Portugalilaiset saapuivat Afrikan länsirannikolle ensimmäisen kerran 1400-luvun lopussa. He laskeutuivat maihin Anehossa, joka sijaitsee muutaman kymmenen kilometrin päässä Gbeconista. 1500-luvulla Beninin lahdesta tuli orjakaupan keskus, ja ihmiskauppa jatkui

1800-luvulle asti. Benin tunnettiin tuolloin Dahomeyn kuningaskuntana. Dahomey sai synkän maineen naapurikansojen keskuudessa, koska Dahomeyn kuningas teki yhteistyötä orjakauppiaiden kanssa. Kuningas möi sodissa saamansa vangit orjakauppiaille, mutta lisäksi hän kävi kauppaa myös alamaisillaan. Näin syntyi sanonta kuninkaasta, joka söi omat lapsensa.

Länsi-Afrikkaan matkustava eurooppalainen ei voi välttää ajattelemasta orjarannikon synkkää historiaa. Gbecon ei silti ole mikään aavekaupunki vaikka menneisyys muistuttaa jokaisella askeleella. Nykyisin Gbecon on hieman unelias kalastajakylä, missä voi seurata kun kalastajat vetävät nuottaa ja jakavat sitten saaliinsa. Meri tarjoaa kalojen lisäksi hummureita ja taskurapuja, joilla voi herkutella paikallisissa ravintoloissa. Gbeconissa on harvoin hiljaista, koska valtameren pauhu ja aaltojen kohina kuuluvat jatkuvana taustäänänenä. Kosteaa meri-ilmaa ruostuttaa rautaesineet nopeasti mutta mereltä tuleva tuuli vilvoittaa kuumuuden keskellä. Rantahiekalla kävellessä meri näyttää viileän houkuttelevalta. Uimista ei silti suositella, sillä voimakkaat merivirrat vetävät uimarin helposti mukaansa.

Kalastajat ovat korjanneet osan Gbeconin taloista omiksi asuintaloikseen. Portugalilaistalojen rinnalle on rakennettu myös olkimajoja, joissa asuvat kylän köyhimmät asukkaat. Kerran vuodessa kylän unelias elämänmeno vaihtuu kiihkeäksi karnevaaliksi. Kylän

liepeillä on suuri juhla-areena, jossa vietetään riehakkaat voodoojuhlat joka vuoden tammikuun 10. päivänä. Juhliin saapuu tuhansia ihmisiä naapurikylistä ja rannikkokaupungeista. Tanssi ja rummutus jatkuvat koko päivän, kun eri kylien tanssi- ja rumpuryhmät esittelevät taitojaan. Voodoopapit ja papittaret istuvat päivänvarjojen alla ja ihmiset tulevat osoittamaan heille kunnioitustaan.

Gbecon on yksi Länsi-Afrikan voodookeskuksista. Animismiin perustuva voodoo hallitsee ihmisten elämää, mutta tällä voodooilla ei ole juurikaan yhtäläisyyksiä niihin kauhutarinoiniin, joita esitetään Hollywood-elokuvissa. Animistisen käsityksen mukaan kaikissa esineissä ja luonnonilmiöissä asuu henki, sielu. Se ilmenee luonnon elollistamisena, joten ukkosella on oma henkensä tai jumalansa sekä vedellä ja metsällä omansa. Jokaisesta kylästä löytyy yleensä Legba, joka on tavallisesti savesta ja kivistä muotoiltu

epämääräinen veistos. Legban tehtävänä on vartioida kylää. Legban ruma ja pelottava ulkonäkö takaa sen, että pahat henget pysyvät poissa. Veden jumalatar Mami Wata nauttii Gbeconissa suurta kannatusta. Silloin tällöin rantahiekalta löytyy uhrieläinten jäännöksiä, jotka ovat huuhtoutuneet rantaan aaltojen mukana.

Joka tapauksessa länsi-afrikkalaisessa kylässä on samanaikaisesti läsnä useita aikatasoja. Kolonialistinen menneisyys on läsnä rakennuksissa, paikannimissä ja myös kielessä. Beninissä virallinen kieli on ranska eli entisen siirtomaavallan kieli. Koska paikallisia kieliä on useita, niistä on mahdotonta korottaa yhtä ylitse muiden viralliseksi kieleksi. Siksi siirtomaavallan kieli on edelleen säilyttänyt asemansa. Animismiin perustuva voodoo edustaa puolestaan seremoniallista ja symbolista aikaa, jota pidetään yllä tietyillä rituaaleilla ja johon liittyy tulkintoja tuonpuoleisesta. Vanhat perinteet ja uskomukset eivät ole mitenkään ristiriidassa sen kanssa, että muutamat kyläyhteisön jäsenistä käyttävät nykyteknologiaa, jossa korostuu hetkellisyys ja nopeatempoisuus. Kännykät ja tietokoneet ovat osa länsi-afrikkalaista elämänmenoa - nokia yhdistää ihmisiä myös Länsi-Afrikassa.